

5. Stryukov G.A., Dolgolenko T.N., Gritsevsky M.A. (1989). *Regulyatsiya rabotosposobnosti cheloveka i psikhometrika utomleniya [Regulation of human performance and psychometrics of fatigue]. Psikhologicheskii zhurnal [Psychological journal]. Moscow, 5, 81–86. [in Russian].*

6. Krushelnytska Ya.V. (2003). *Fiziolohiya i psykholohiya pratsi [Physiology and psychology of work]. Kyiv: KNEU Publishing House. [in Ukrainian].*

7. Moroz L.I. (2019). *Psykhofiziologichni chynnyky upravlinnya pratsezdannistyuu promyslovo-vyrobnychoho personalu pidpryyemstva [Psychophysiological factors for managing the performance of industrial-production personnel of the enterprise]. Innovatsiyna ekonomika i menedzhment u suchasnomu sviti: kolektyvna monohrafiya [Innovative Economy and Management in the Modern World: collective monograph]. Odesa, 6-21. [in Ukrainian].*

8. Mikhailovskaya O.V. (2008). *Operatsiynny menedzhment: navchal'nyy posibnyk [Operational management]. – Kyiv : Condor. [in Ukrainian].*

9. Shvets N.G., Tretyakova T.D. (2010). *Teoriya i praktyka profesiyanoi oriyentatsiyi: navchal'nyy posibnyk [Theory and practice of job orientation]. – Kyiv: «Publishing House «Staff»». [in Ukrainian].*

E-mail: limor2010@ukr.net

УДК 330.341.4:332.14

Худолей В.Ю.

доктор економічних наук, професор, ректор,
ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»

Дергалюк Б.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті на основі проведеного критичного аналізу тлумачень сутності поняття «державна політика структурних зрушень» встановлено, що це комплекс заходів держави, спрямованих на структурні перетворення у національній економіці з метою досягнення економічного зростання. Головною метою державної політики структурних зрушень є досягнення сталого розвитку. З'ясовано, що розмаїття завдань державної політики структурних зрушень обґрунтовується тим, що структурні зрушення можуть відбуватися по відношенню до різних об'єктів спрямування політики. Окреслено завдання державної політики структурних зрушень, що об'єднуються головною метою політики – досягненням сталого розвитку, та доведено, що завдання політики структурних зрушень повинні відповідати таким критеріям, як реальність, конкретність, контрольованість, ієрархічність та публічність. Дотримання цих критеріїв під час визначення та досягнення завдань політики структурних зрушень дасть можливість досягти головної мети політики – сталого розвитку та отримати синергійний ефект щодо подолання структурних диспропорцій складників національної економіки.

Ключові слова: структурні зрушення, державна політика, мета політики, завдання державної політики структурних зрушень, сталий розвиток, структурні диспропорції, національна економіка.

ФОРМИРОВАНИЕ ЦЕЛЕЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СТРУКТУРНЫХ СДВИГОВ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Худолей В.Ю., Дергалюк Б.В.

В статье на основе проведенного критического анализа толкования сущности понятия «государственная политика структурных сдвигов» установлено, что это комплекс мероприятий государства, направленных на структурные преобразования в национальной экономике с целью достижения экономического роста. Главной целью государственной политики структурных сдвигов является достижение устойчивого развития. Выяснено, что разнообразие задач государственной политики структурных сдвигов обосновывается тем, что струк-

турные сдвиги могут происходить в отношении различных объектов направления политики. Определены задачи государственной политики структурных сдвигов, которые объединяются главной целью политики – достижением устойчивого развития, и доказано, что задачи политики структурных сдвигов должны отвечать таким критериям, как реальность, конкретность, контролируемость, иерархичность и публичность. Соблюдение этих критериев при определении и достижении задач политики структурных сдвигов позволит достичь главной цели политики – устойчивого развития и получения синергетического эффекта по преодолению структурных диспропорций составляющих национальной экономики.

Ключевые слова: структурные сдвиги, государственная политика, цель политики, задачи государственной политики структурных сдвигов, устойчивое развитие, структурные диспропорции, национальная экономика.

FORMATION OF GOVERNMENT CONTROL POLICY OBJECTIVES STRUCTURAL CHANGES IN NATIONAL ECONOMY

Khudolei Veronika, Dergaliuk Bogdan

In the article on the basis of critical analysis interpretations essence of the concept "public policy structural changes" found that a set of state measures aimed at structural changes in the national economy to achieve economic growth. The main goal of a state policy for structural changes is to achieve sustainable development. Public policy objectives outlined structural changes that unite the main policy objective – the achievement of sustainable development. It has been argued that structural changes policy objectives must necessarily meet the criteria of reality, specificity, controllability, hierarchy and publicity. Observance of these criteria in defining and achieving the objectives of structural changes policy will make it possible to achieve the main goal of the policy – sustainable development and gain synergistic effect in overcoming the structural imbalances of the components of the national economy. It has been found out that the variety of structural policy tasks of the state is justified by the fact that structural changes can occur with respect to different policy areas. It is substantiated that achievement of the set goals of the state policy of structural changes will contribute to: elimination of future threats to the development of the national economy under the influence of internal factors; formation of more favorable conditions for extended reproduction; improving economic security of development; intensification of activity of economic subjects in the direction of structural changes; formation of new more mutually beneficial and improved interconnections between the subjects of the national economy; more efficient use of available resources in accordance with the greening of social development, as well as the formation of resource potential; accelerating the modernization of the national economy, obtaining more effective results of the state policy of structural changes in general. The conceptual and categorical apparatus of the theory of the national economy has been clarified, namely, it has been proved that the state policy of structural changes is a system of measures of the state aimed at structural transformation in the national economy in relation to various objects of efforts to achieve sustainable development.

Keywords: structural shifts, state policy, policy goal, state policy goals of structural shifts, sustainable development, structural imbalances, national economy.

Постановка проблеми. Сучасний етап суспільного розвитку характеризується значним впливом на функціонування національних економік глобалізаційних процесів, які, з одного боку, дають імпульс для розвитку, а з іншого – чинять деструктивну дію внаслідок кризових явищ. Протистояти глобалізаційним процесам неможливо і не потрібно, але соціально-економічний розвиток країни повинен відбуватися з урахуванням можливих ризиків та загроз зовнішнього середовища. Це та інше вимагає побудови більш еластичної, динамічної, більш захищеної від зовнішніх чинників деструктивного впливу моделі національної економіки [7, с. 286].

За таких умов сутність функціонування національної економіки та система державного регулювання структурних зрушень набуває нового значення та полягає у формуванні системи, здатної до саморегуляції, спроможної швидко реагувати на зовнішні чинники деструктивних змін та спрямовану на сталий економічний розвиток.

Практика розвинутих країн доводить, що все більшого значення у подоланні деструктивного зовнішнього впливу та наслідків кризових явищ набуває система державного регуляторного впливу, оскільки ефективність соціально-економічного розвитку національної економіки залежить від напрямів, характеру, динамічності структурних зрушень національної еко-

номіки та пристосування її до швидкоплинних умов глобального простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання структурної побудови національної економіки та структурні диспропорції розвитку досліджувалися всесвітньо відомими іноземними вченими, серед яких необхідно відзначити праці Е. Домара, П. Друкера, В. Льюїса, Д. Кендрика, Дж.Б. Кларка, В. Парето, Р. Солоу, Дж. Стігліца, Р. Стоуна, Я. Тінбергена, А. Тоффлера, Ж. Форрестъє, Ф. Хайєка, Р. Харрода та ін.

Структурні зрушення національної економіки України також досить тривалий час знаходяться у центрі наукових досліджень. Цій проблематиці присвячено чимало уваги українських науковців, серед яких: О. Амоша, А. Гальчинський, В. Гесць, Н. Гражевська, П. Дудкін, Я. Жаліло, С. Єрохін, Б. Кваснюк, В. Коломойцев, О. Кузьмін, Ю. Макогон, Л. Мельник, В. Оскольський, О. Поліщук, Ю. Павленко, К. Панченко, Ю. Пахомов, В. Сальдо, В. Сіденко, М. Скрипниченко, Л. Федулова, А. Філіпенко, Л. Фокус, А. Чухно, Л. Шинкарук, С. Якубовський та ін.

Відаючи належне науковому доробку вчених, необхідно зазначити, що національна економіка вимагає подальших теоретико-методичних напрацювань щодо системи державного регулювання структурних зрушень, що сприятиме впровадженню обґрунтованих, виважених заходів держави у напрямі структурних

зрушень та призведе до зменшення структурних соціально-економічних диспропорцій в Україні.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування державного регулювання структурних зрушень як системи, що сприятиме отриманню синергійного ефекту у напрямі структурних зрушень національної економіки та досягненню поставлених цілей соціально-економічного розвитку. Для досягнення поставленої мети у статті було вирішено такі завдання:

- визначено сутність державного регулювання структурних зрушень національної економіки;
- обґрунтовано головну мету та завдання державної політики структурних зрушень національної економіки;
- встановлено критерії відповідності поставлених цілей політиці структурних зрушень національної економіки.

Вклад основного матеріалу дослідження. Побудова ефективної економічної структури національної економіки виступає пріоритетом розвитку будь-якої країни та потребує уваги до цієї проблематики. Державне регулювання структурних зрушень національної економіки у напрямі підвищення ефективності її структури відбувається завдяки задіянню державної структурної політики.

Оскільки об'єктом політики структурних зрушень можуть виступати галузі, секторальні, соціальні, техніко-економічні, функціональні, зовнішньоторговельні й зовнішньоекономічні структури, регіони та інші складники відтворювальної структури національної економіки, то й сутнісний зміст поняття «політика структурних зрушень» має досить різне наповнення залежно від напрямку проведення дослідження об'єкта спрямування політики. У табл. 1 представлено тлумачення сутності поняття «політика структурних зрушень».

Отже, наведені визначення дають можливість зазначити, що під політикою структурних зрушень найчастіше розуміють комплекс заходів держави, спрямованих на структурні перетворення у національній економіці, для досягнення економічного зростання. Але, на нашу думку, головною метою державної структурної політики має бути досягнення сталого розвитку, оскільки сьогодні тільки вектору економічного зростання національної економіки недостатньо, адже неможливо досягти соціально-економічного зростання без урахування розвитку екологічного складника.

Якщо головною метою державної політики структурних зрушень визначити досягнення сталого розвитку, то завданнями цієї політики виступають:

- досягнення конкурентних переваг на світовому ринку;
- підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому ринку;
- подолання міжгалузевих диспропорцій;
- зниження енергоємності виробництва та підвищення енергобезпеки національної економіки у цілому;
- вдосконалення існуючих макроекономічних пропорцій за рахунок модернізації виробництва;
- ліквідація диспропорцій технологічного рівня виробництв різних галузей та зменшення зношеності основних засобів;
- раціональне розміщення виробництва;
- інноваційне спрямування економічного розвитку;

- активізація інноваційної діяльності та підвищення інтелектуального потенціалу національної економіки;

- подолання асиметричності регіонального розвитку;
- максимальне задіяння потенціалу регіонів для підвищення їх економічного, соціального та екологічного розвитку;
- запобігання забрудненню навколишнього середовища, впровадження заходів щодо екологізації природокористування, комплексний екологічний захист;
- зменшення амплітуди циклічності економічного розвитку шляхом прискорення переходу від виробничої рецесії до поживлення економіки тощо.

Таке розмаїття окреслених завдань державної політики структурних зрушень обґрунтовується тим, що, як зазначалося вище, структурні зрушення можуть відбуватися по відношенню до різних об'єктів спрямування політики. Визначені завдання державної політики структурних зрушень мають дещо суб'єктивний характер. Вони можуть змінюватися під впливом зовнішніх чинників, а також під впливом часу. Але об'єднуючим є головна мета – досягнення сталого розвитку. Крім того, завдання політики структурних зрушень національної економіки обов'язково повинні відповідати таким критеріям, як:

- реальність – під час визначення завдань обов'язковим є врахування ресурсних можливостей щодо їх досягнення відповідно до вирішення нагальних проблем структурних змін національної економіки;
- конкретність – кожне завдання повинно базуватися на досягненні конкретних результатів та показників за конкретний період часу; це повинно відбиватися у розробленні стратегічних заходів щодо досягнення цілей державної політики структурних зрушень;
- контрольованість – дотримання вимоги моніторингу виконання поставлених цілей політики структурних зрушень та передбачення відповідальності за їх невиконання;
- ієрархічність – установлення підпорядкування цілей політики структурних зрушень та узгодження цілей щодо систем та їхніх підсистем різних рівнів;
- публічність – оприлюднення та публічне обговорення поставлених цілей політики структурних зрушень та розроблених заходів щодо їх досягнення, моніторингу їх виконання та отриманих результатів.

Завдання структурної політики повинні формулюватися не за теоретичною схемою, хоча теоретико-методологічне обґрунтування є, безперечно, важливим, а повинні враховувати реальні швидкозмінні реалії конкретного етапу розвитку об'єктів докладання зусиль політики структурних зрушень та конкретного етапу розвитку національної економічної системи.

Досягнення поставлених цілей державної політики структурних зрушень національної економіки сприятиме:

- усуненню майбутніх загроз розвитку національної економіки під впливом внутрішніх чинників;
- формуванню більш сприятливих умов для розширеного відтворення, підвищенню економічної безпеки розвитку;
- активізації діяльності суб'єктів економіки у напрямі структурних зрушень;
- формуванню нових більш взаємовигідних та досконалих взаємозв'язків між суб'єктами національної економіки;

Таблиця 1. Сутність поняття «політика структурних зрушень»

Автор/джерело	Визначення поняття «політика структурних зрушень»	Основні положення визначення
Вікіпедія [5]	Обґрунтування цілей і характеру структурних перетворень в економіці країни, визначення комплексу заходів щодо підтримки розвитку тих структурних елементів національної економічної системи, які забезпечують формування й підтримку регіональної економічної системи, а отже, й економічне зростання та вирішення актуальних соціально-економічних проблем	Комплекс заходів, спрямований на підтримку структурних перетворень регіональних економічних систем, головною метою визначається економічне зростання
О.П. Кавтиш [2, с. 19]	Сукупність науково обґрунтованих методів, засобів та практичних заходів, що спрямовані на оптимізацію внутрішніх пропорцій економічної системи з метою забезпечення її розширеного відтворення в умовах обмеженості економічних ресурсів, основою її формування і реалізації виступає детальний аналіз структури економіки	На основі оцінювання структури економіки науково обґрунтовані методи та засоби, а також практичні заходи, головна мета політики – розширене відтворення
О.А. Лебедева [3, с. 90]	Загальна стратегія максимізації економічного зростання шляхом реалізації пріоритетних державних програм і проектів на основі визначення цілей та характеру структурних перетворень, а також комплексу заходів щодо підтримки розвитку окремих елементів економічної системи, що забезпечують економічне зростання	Стратегія державного програмування, комплекс заходів підтримки окремих елементів економічної системи, головна мета – економічне зростання
В.В. Волинець [1, с. 33]	Комплекс заходів щодо забезпечення економічного зростання шляхом оптимального співвідношення первинного, вторинного і третинного секторів економіки	Комплекс заходів для оптимізації галузевої структури економіки країни, головна мета – економічне зростання
Ю.В. Яременко [8, с. 8]	Головною метою структурної політики є запобігання довгостроковій розбалансованості економіки, що є результатом тривалої інвестиційної паузи та негативних зрушень у виробничому потенціалі окремих галузей	Комплекс заходів щодо забезпечення інвестування та подолання диспропорцій у галузевій структурі економіки, головна мета – подолання розбалансованості економічної системи
А.Ф. Мельник та ін. [6, с. 189]	Передбачає обґрунтування цілей та характеру структурних зрушень, визначення комплексу заходів щодо підтримки розвитку тих елементів економічної системи, що забезпечують зростання та розв'язання актуальних проблем функціонування регіональної економіки	Комплекс заходів, дія яких спрямована на певні елементи економічної системи, головна мета – економічне зростання регіональних систем
Н.М. Попадинець [4, с. 179]	Інструмент встановлення оптимальних макроекономічних пропорцій, спрямований на подолання міжгалузевих диспропорцій прискорення переходу від спаду виробництва до економічного зростання й підвищення національної конкурентоспроможності на світовому рівні	Цілі політики – економічне зростання, подолання міжгалузевих диспропорцій, підвищення конкурентоспроможності країни

Джерело: складено авторами за [1–6; 8]

– більш ефективному використанню наявних ресурсів відповідно до екологізації суспільного розвитку, а також формуванню ресурсного потенціалу;

– прискоренню модернізації національної економіки, отриманню більш ефективних результатів державної політики структурних зрушень у цілому.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, проведене дослідження тлумачень сутності поняття «державна політика структурних зрушень» дало можливість визначити, що це комплекс заходів держави, спрямованих на структурні перетворення у національній економіці з метою досягнення економічного зростання.

Окреслене сприяло наданню визначення авторами, а саме: державна політика структурних зрушень – це система заходів держави, спрямованих на структурні

перетворення у національній економіці по відношенню до різних об'єктів докладання зусиль із метою досягнення сталого розвитку. Це дало можливість визначити завдання державної політики структурних зрушень та критерії, яким вони повинні відповідати, а саме: реальність, конкретність, контрольованість, ієрархічність та публічність. Дотримання цих критеріїв під час визначення та досягнення завдань політики структурних зрушень дасть можливість досягнути головної мети політики – сталого розвитку та отримання синергійного ефекту щодо подолання структурних диспропорцій складників національної економіки.

Подальших досліджень вимагає розроблення системи заходів, важелів та інструментарію державної політики структурних зрушень з урахуванням інтелектуалізації розвитку та глобалізаційних змін.

1. Волинець В.В. Шляхи удосконалення галузевої структури економіки країни. *Економіка та держава*. 2006. № 8. С. 32–34.

2. Кавтиш О.П. Структурна політика як основа модернізації національного господарства в сучасних умовах. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2013. № 10. С. 16–22.

3. Лебедева О.А. Структурна політика держави: сутність і особливості її реалізації. *Вісник Донецького національного університету. Серія «Економіка і право»*. 2008. № 3. С. 89–95.

4. Попадинець Н.М. Стратегічні цілі державної структурної політики України. *Регіональна економіка*. 2014. № 1. С. 175–183.

5. Структурна політика. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0 (дата звернення: 27.05.2019).

6. Структурні трансформації в національній економіці: проблеми діагностики та інституційного забезпечення : монографія / за наук. ред. А.Ф. Мельник. Тернопіль : ТНЕУ, 2012. 532 с.

7. Тульчинська С.О. Інтелектуально-інноваційна модернізація економіки України: теоретико-методологічні аспекти : монографія. Київ : НТУУ «КПІ», 2009. 488 с.

8. Яременко Ю.В. Экономический рост. Структурная политика. Проблемы прогнозирования. 2001. № 1. С. 6–14.

1. Volynecj V.V. (2006) *Shljakhy udoskonalennja ghaluzevoji struktury ekonomiky krajiny [Ways to improve the sectoral structure of the country's economy]*. *Ekonomika ta derzhava*. vol. 8, pp. 32-34.

2. Kavtysh O.P. (2013) *Strukturna polityka jak osnova modernizaciji nacionaljnogho ghospodarstva v suchasnykh umovakh [Structural policy as a basis for modernization of the national economy in modern conditions]*. *Ekonomichnyj visnyk Nacionaljnogho tekhnichnogho universytetu Ukrainy "Kyjivskij politekhnichnyj instytut"*. vol. 10, pp. 16-22.

3. Lebedjeva O.A. (2008) *Strukturna polityka derzhavy: sutnistj i osoblyvosti jiji realizaciji [The structural policy of the state: the nature and features of its implementation]*. *Visnyk Doneckjogho nacionaljnogho universytetu*. Serija : *Ekonomika i pravo*. vol. 3, pp. 89-95.

4. Popadynecej N.M. (2014) *Strateghichni cili derzhavnoji strukturnoji polityky Ukrainy [Strategic goals of state structural policy of Ukraine]*. *Reghionaljna ekonomika*. vol. 1, pp. 175-183.

5. Структурна політика [Structural policy]. Вікіпедія. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0 (accessed 27 may 2019).

6. Meljnyk A.F. ta in. (2012) *Strukturni transformaciji v nacionalnij ekonomici: problemy diaghnostyky ta instytucijnogho zabezpechennja [Structural transformations in the national economy: problems of diagnostics and institutional support]*. Ternopilj: TNEU [in Ukraine].

7. Tul'chyns'ka S.O. (2009), *Intelektual'no-innovatsijna modernizatsiia ekonomiky Ukrainy: teoretyko-metodolohichni aspekty. [Intellectual-innovative modernization of the Ukrainian economy: theoretical and methodological aspects]*. Kyiv: NTUU «KPI» [in Ukraine].

8. Yaremenko Yu.V. (2001) *Ekonomicheskiy rost. Strukturnaya politika [Economic growth. Structural policy]*. *Problemy prognozirovaniya*. vol. 1, pp. 6-14.

E-mail: khudolei@ukr.net

E-mail: b_dergaliuk@ukr.net